



COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 20.12.2001
COM(2001) 782 definitief

Scorebord voor overheidssteun - Tweede editie

(door de Commissie ingediend)

Scorebord voor overheidssteun 2001 - Tweede editie

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Structuur en beperkingen van het scorebord voor overheidssteun.....	4
2.1.	Structuur	4
2.2.	Beperkingen	5
3.	Overzicht van de overheidssteun in de Europese Unie	7
3.1.	Stockholmindicator - Kunnen lidstaten een neerwaartse trend aantonen in hun steunverlening?.....	7
3.2.	Verdeling van overheidssteun tussen lidstaten en over belangrijkste economische sectoren.....	8
4.	De noodzaak steun om te buigen naar horizontale, regionale en cohesiedoelstellingen	10
4.1.	Ombuigen steun naar horizontale doelstellingen	11
4.2.	Overheidssteun ten behoeve van regionale ontwikkeling en cohesie	13
4.3.	Overheidssteun voor specifieke dienstensectoren.....	14
5.	Naleving van de procedures in de Europese Unie.....	15
5.1.	Besluitvorming	15
5.2.	Negatieve beschikkingen en terugvordering van overheidssteun	16
6.	Overheidssteun voor O&O en de interne markt.....	18
6.1.	Overheidssteun voor O&O	18
6.2.	Overheidssteun voor O&O als onderdeel van de totale O&O-uitgaven van het bedrijfsleven	19
6.3.	Risicokapitaal helpt hightechstartersbedrijven.....	20
6.4.	Overheidssteun voor O&O en innovatie in de interne markt.....	20
7.	Fora voor overheidssteun	23
7.1.	Forum voor lidstaten	23
7.2.	Forum van het Europees Parlement	23

Figuren en tabellen

<i>Figuur 1: De meeste lidstaten geven voor de periode 1997-1999 een neerwaartse trend te zien in de verhouding overheidssteun / BBP</i>	7
<i>Figuur 2: Grote verschillen in verdeling overheidssteun binnen de EU in 1999</i>	8
<i>Figuur 3: In periode 1997-1999 bogen de meeste lidstaten steun om naar horizontale doelstellingen</i>	11
<i>Figuur 4: In de periode 1997-1999 daalde het aandeel van steun voor individuele sectoren</i>	12
<i>Tabel 1: Regionale steun en regionale ontwikkeling</i>	13
<i>Figuur 5: Zeven lidstaten verlaagden steun voor specifieke dienstensectoren.</i>	14
<i>Figuur 6: Aandeel negatieve beschikkingen per lidstaat</i>	16
<i>Tabel 2: Uitstaande bevelen tot terugvordering per 10.9.2001</i>	16
<i>Figuur 7: Uitstaande bevelen tot terugvordering - per lidstaat</i>	17
<i>Tabel 3: Uitstaande bevelen tot terugvordering en terug te vorderen bedragen - per lidstaat</i>	17
<i>Figuur 8: Overheidssteun voor O&O is betrekkelijk gering in vergelijking met O&O-uitgaven bedrijfsleven</i>	19
<i>Figuur 9: Risicokapitaal in een vroeg stadium</i>	20
<i>Tabel 4: Overheidssteun voor O&O en selectieve innovatie-indicatoren</i>	21

1. INLEIDING

Deze tweede editie van het scorebord voor overheidssteun wil de transparantie verder vergroten en het bewustzijn doen toenemen van de noodzaak van toezicht op overheidssteun. De Commissie heeft dit toezicht in de voorbije jaren aanzienlijk aangescherpt, om ervoor te zorgen dat lidstaten alleen steun toekennen die echt het gemeenschappelijk belang dient. Is het zo dat in elk individueel geval steun verleend wordt op door de Commissie goedgekeurde voorwaarden, toch valt niet te ontkennen dat het gecumuleerde effect van nog steeds meer dan 79 miljard EUR steun in 1999 een aanzienlijk verstoring uitwerking heeft gehad op de mededinging in de interne markt. Dit wordt ook erkend door de lidstaten en het Europees Parlement. In maart 2001 heeft de Europese Raad van Stockholm gevraagd dat de lidstaten tegen 2003 een neerwaartse trend in hun overheidssteun ten opzichte van het BBP kunnen aantonen, rekening houdend met de noodzaak de steun om te buigen naar horizontale doelstellingen van gemeenschappelijk belang, met inbegrip van cohesiedoelstellingen.¹ In december 2001 heeft de Raad Energie/Industrie deze doelstellingen opnieuw bevestigd en het belang en het nut van het scorebord voor overheidssteun onderstreept.

De Commissie zal een beleid van strikt toezicht op overheidssteun blijven voeren, zij zal de transparantie verruimen en het steunpeil van nabij volgen. Toch moeten de lidstaten ook zelf maatregelen nemen om de overheidssteun te verminderen en om te buigen naar horizontale doelstellingen, met name in de lijn van de conclusies van de Raad van Lissabon waarin de Europese Unie zich ten doel stelde de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te worden. Hun initiatieven zouden gericht moeten zijn op een herziening van het nationale steunbeleid, waarbij nagegaan wordt of de toekenning van overheidssteun wel altijd het meest geschikte instrument is om bepaalde vormen van marktfalen te corrigeren. Voorts zou onderzocht moeten worden of de toegekende steun doeltreffend is en zou de overheidssteun toegespitst moeten worden op die sectoren waar duidelijk marktfalen vast te stellen valt. Met deze tweede editie van het scorebord wil de Commissie de lidstaten bij deze herziening aanmoedigen.

Lidstaten hebben al bijdragen geleverd voor het scorebord en bepaalde opmerkingen van de lidstaten en het Europees Parlement op de eerste editie van het scorebord zijn ondertussen in deze editie verwerkt, terwijl andere opmerkingen in latere edities verwerkt zullen worden. Een integrerend onderdeel van het scorebord is het Forum voor lidstaten dat al een tastbaar voorbeeld biedt van de wijze waarop lidstaten informatie kunnen uitwisselen over hun steunbeleid en over de manier waarop zij de toegekende steun ex-ante en ex-post beoordelen. Lidstaten worden aangemoedigd hun steun voor dit initiatief voort te zetten.

2. STRUCTUUR EN BEPERKINGEN VAN HET SCOREBORD VOOR OVERHEIDSSTEUN

2.1. Structuur

Het scorebord bestaat thans uit vijf delen. Een eerste deel geeft een algemeen overzicht van de situatie op het gebied van overheidssteun in de lidstaten. In het volgende deel

¹ SN 100/01 punt 20 en 21.

wordt voor de horizontale, regionale en sectorale steun een analyse gemaakt die - momenteel - beperkt blijft tot de be- en verwerkende industrie en de dienstensector. Een derde deel bevat gegevens over de procedures inzake overheidssteun van zowel de Commissie als de lidstaten. In een vierde deel wordt getracht overheidssteun te situeren in het ruimere kader van de interne markt en van de structurele hervormingen die door de lidstaten worden ondernomen. In het licht van de ruimere implicaties van overheidssteun, en verdergaand dan de loutere naleving van EG-mededingingsregels, zullen lidstaten hun beleid inzake overheidssteun misschien opnieuw willen bezien om redenen van doeltreffendheid en economische doelmatigheid. In een vijfde deel - Fora voor overheidssteun - worden hulpbronnen en internetlinks gegeven waar verdere informatie te vinden is. Ten slotte is nog een technische bijlage toegevoegd, waarin de gegevens vermeld worden die de basis vormen voor elk van de figuren en tabellen in het scorebord. Alle geciteerde cijfers zijn uitgedrukt in constante waarden van 1998.

In nieuwe edities zal deze structuur aangehouden worden. In het vierde deel - overheidssteun in de ruimere context van de interne markt - zal in volgende edities de aandacht gaan naar overheidssteun in het kader van andere specifieke beleidstakken zoals milieu, kleine en middelgrote ondernemingen (het MKB) of regionale ontwikkeling, met als doel, waar mogelijk, de doeltreffendheid en efficiëntie te meten.

In deze tweede editie van het scorebord geeft het eerste deel een beeld van de veranderingen in de periode 1997-1999 op het gebied van overheidssteun, uitgedrukt in percentages van het BBP. Het volume van overheidssteun wordt er ook uitgedrukt als percentage van het BBP in 1999 in de lidstaten en verder uitgesplitst naar diverse economische sectoren. Het tweede deel bevat figuren en tabellen waaraan het relatieve succes valt af te lezen dat lidstaten behalen bij het ombuigen van steun - van specifieke sectoren naar horizontale en regionale doelstellingen. In het derde deel is cijfermateriaal te vinden over de procedures inzake toezicht op overheidssteun, met name over de gemiddelde looptijd van bepaalde procedures. Dit deel bevat ook informatie over de terugvordering van onrechtmatig toegekende overheidssteun. In het vierde deel van het scorebord, dat handelt over overheidssteun als een economisch instrument in de interne markt, gaat in deze editie de aandacht naar de rol van overheidssteun in het algemene O&O-beleid. Het laatste deel - het Forum - biedt verdere informatie over activiteiten van lidstaten, en nu ook van het Europees Parlement.

2.2. Beperkingen

Deze tweede editie van scorebord bestrijkt de periode 1997-1999 - de periode dus vóór de Europese Raad van Stockholm in 2001. Wanneer in 2003 de doelstellingen uit Stockholm getoetst zullen worden, dient met de volgende gegevensbeperkingen rekening te worden gehouden. Gegevens over het jaar 2000 zullen begin 2002 beschikbaar zijn. Volledige gegevens over overheidssteun in 2003 zullen pas begin 2005 beschikbaar komen, aangezien de lidstaten, samen met de Commissie, tot één jaar nodig hebben om gegevens over overheidssteun te verzamelen en te analyseren.

In dit scorebord zijn de gegevens in verband met overheidssteun gegroepeerd volgens hun voornaamste doelstellingen. Opgemerkt dient te worden dat deze voornaamste doelstellingen niet altijd een precies beeld kunnen geven van de uiteindelijke begunstigen van de steun: zo wordt bijvoorbeeld een deel van de regionale steun in feite betaald aan kleine en middelgrote ondernemingen (het MKB), gaat O&O-steun naar

specifieke sectoren enz. Daarom zal de Commissie de door haar verzamelde gegevens verder blijven verfijnen.

In dit scorebord wordt een aantal indicatoren gepresenteerd. Onderstreept moet worden dat het doel van deze indicatoren erin bestaat reële ontwikkelingen aan te geven, zonder te pogen causale verbanden vast te stellen. Dit betekent ook dat dit scorebord geen oordeel uitspreekt, maar enkel feitelijke gegevens aanbiedt, die de discussie kunnen stimuleren, zonder er evenwel de uitkomst van te bepalen. Het is belangrijk om deze beperking voor ogen te houden wanneer men de gegevens uit het scorebord gebruikt.

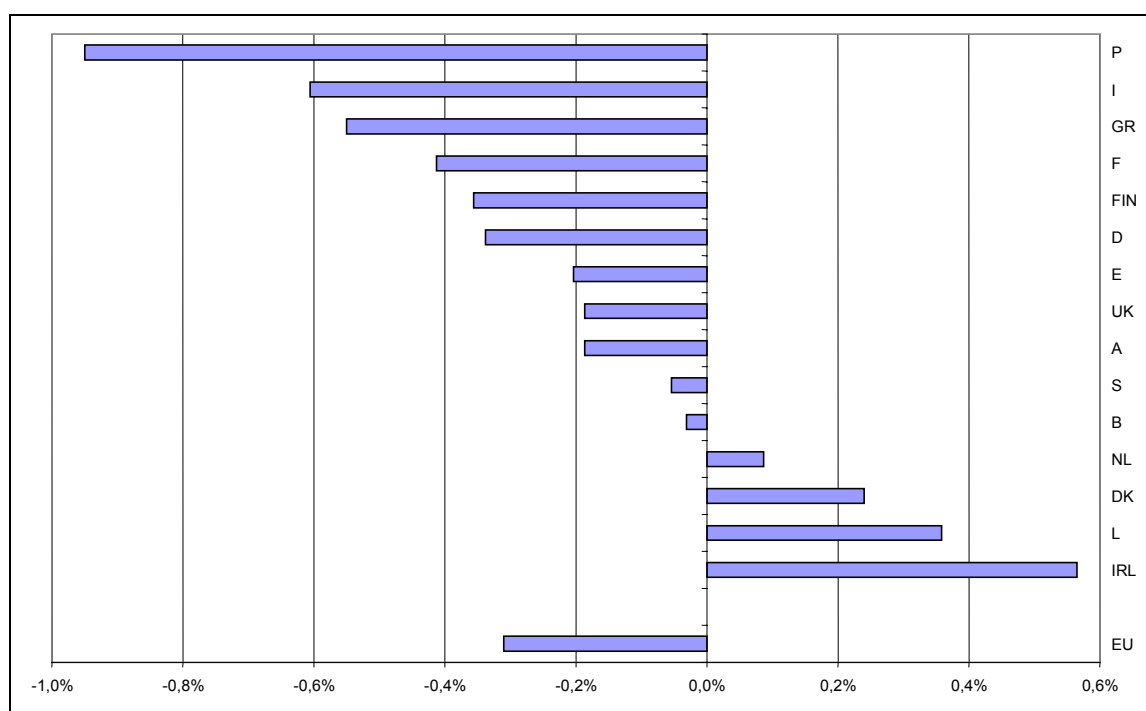
3. OVERZICHT VAN DE OVERHEIDSSTEUN IN DE EUROPESE UNIE

In dit deel wordt een overzicht geboden van de steun die in de periode 1997-1999 in de Europese Unie is toegekend. Het geeft voor het jaar 1999 ook een uitsplitsing van de steun over de belangrijkste economische sectoren.

3.1. Stockholmindicator - Kunnen lidstaten een neerwaartse trend aantonen in hun steunverlening?

In 2001 had de Europese Raad van Stockholm gevraagd dat de lidstaten tegen 2003 een neerwaartse trend in hun overheidssteun ten opzichte van het BBP kunnen aantonen. Figuur 1 reikt een indicator aan om de inspanningen na te gaan die lidstaten geleverd hebben om aan de vraag van de Raad te voldoen. Deze "Stockholmindicator" geeft voor elke lidstaat de dalingen in de overheidssteun aan tussen 1997-1999, de periode vóór de Raad van Stockholm. De Commissie zal deze indicator jaarlijks bijwerken. Aan de hand van deze indicator zouden alle lidstaten in staat moeten zijn tegen 2003 een neerwaartse trend aan te tonen in hun overheidssteun ten opzichte van het BBP.

Figuur 1: De meeste lidstaten geven voor de periode 1997-1999 een neerwaartse trend te zien in de verhouding overheidssteun / BBP



Opmerking: Verandering in procentpunt van de overheidssteun per lidstaat, uitgedrukt als percentage van het nationale BBP in de periode 1997-1999. Bron: DG Concurrentie en Eurostat.

Overheidssteun is, uitgedrukt als percentage van het BBP, gedaald in elf lidstaten. In de vier overige lidstaten is overheidssteun, uitgedrukt als percentage van het BBP, toegenomen. De stijgingen van de totale steun in Luxemburg, Nederland en Denemarken zijn te verklaren door hogere steunvolumes voor het spoorvervoer. De scherpe stijging van het steunpeil in Ierland valt te verklaren doordat de Commissie vanaf 1998 de

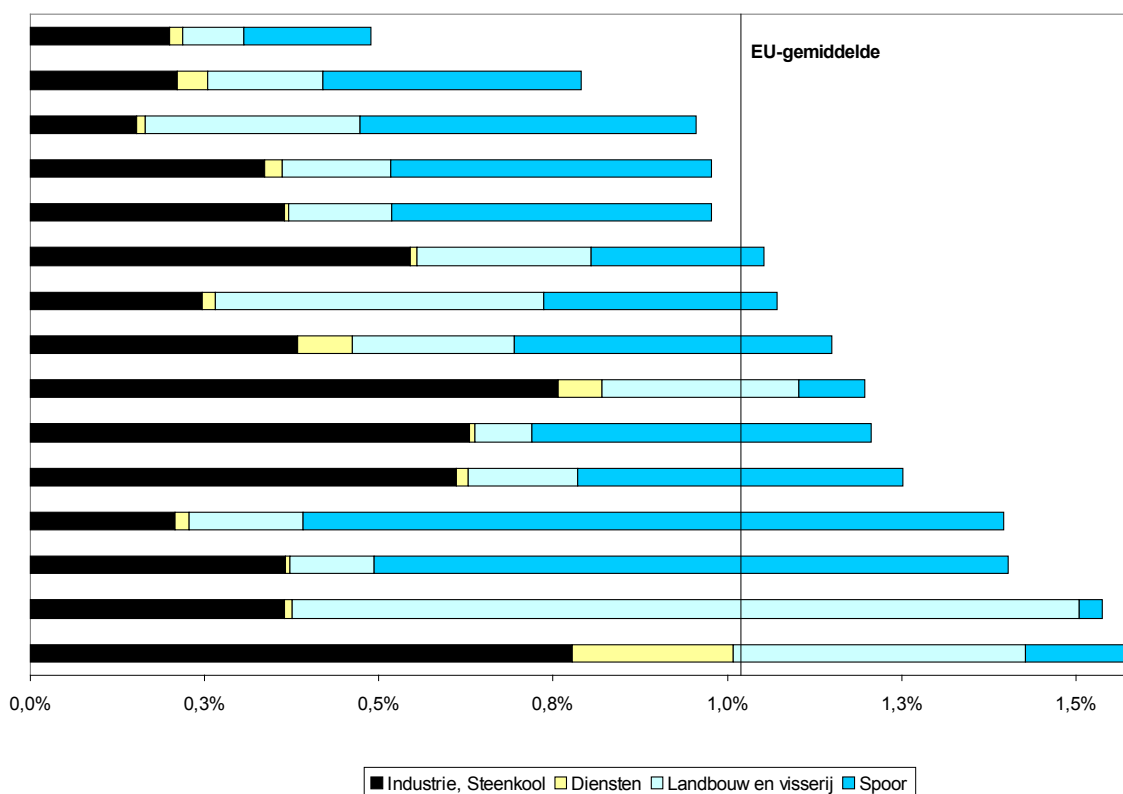
verlaagde Ierse vennootschapsbelasting (een maatregel die thans afgebouwd wordt) als overheidssteun aanmerkte.

3.2. Verdeling van overheidssteun tussen lidstaten en over belangrijkste economische sectoren

Sinds 1993 is het totale volume overheidssteun in de EU, uitgedrukt als percentage van het BBP, voortdurend gedaald. In de periode 1997-1999 is de steun met meer dan 30% gedaald. Toch komt volgens de recentste gegevens over 1999 het steunpeil in de EU uit op 1% van het BBP, waarbij er nog enige ruimte kan zijn voor verdere dalingen in de toekomst.

Bovendien blijven er tussen lidstaten aanzienlijke verschillen bestaan in het totale volume steun. Ook in de mate waarin belangrijke economische sectoren dergelijke steun genieten, bestaan er sterke verschillen tussen de lidstaten. Figuur 2 geeft een overzicht van de wijze waarop de steun verdeeld is tussen lidstaten en over de belangrijkste economische sectoren.

Figuur 2: Grote verschillen in verdeling overheidssteun binnen de EU in 1999



Opmerking: Verdeling van overheidssteun over de belangrijkste economische sectoren in 1999, uitgesplitst per lidstaat, als percentage van het nationale BBP. Overheidssteun voor specifieke dienstensectoren omvat luchtvaart en financiële diensten, toerisme, media en cultuur. Bron: DG Concurrentie en Eurostat.

Komt in Ierland en Finland overheidssteun in 1999 uit op meer dan 1,5% van het BBP, dan bedraagt overheidssteun in het Verenigd Koninkrijk minder dan 0,5% van het BBP. Samen met het Verenigd Koninkrijk, ligt ook in Zweden, Nederland, Italië en Griekenland het steunpeil onder het EU-gemiddelde.

Het aandeel van steun voor de be- en verwerkende industrie, steenkoolindustrie en dienstensector in het totale steunvolume loopt uiteen van 16% in Luxemburg tot 69% in Portugal. Steun voor landbouw en visserij vertegenwoordigde slechts 7% van de totale steun in Duitsland, terwijl in Finland het aandeel van de landbouwsteun wel 73% bedraagt. Het aandeel van steun aan het spoorvervoer lag het hoogst in Luxemburg en het laagst in Finland. Additionele informatie over overheidssteun per werknemer is te vinden in de technische bijlage (zie tabel 0).

4. DE NOODZAAK STEUN OM TE BUIGEN NAAR HORIZONTALE, REGIONALE EN COHESIEDOELSTELLINGEN

Op de Europese Raad van Stockholm en van Lissabon hebben de lidstaten erkend dat er een accentverschuiving moet komen - van steun aan individuele bedrijven of sectoren naar het aanpakken van horizontale doelstellingen van gemeenschappelijk belang, met inbegrip van cohesiedoelstellingen. Daarom zal in het scorebord de aandacht gaan naar deze doelstellingen.

In de huidige editie wordt gekeken hoe deze doelstellingen worden nagestreefd in de be- en verwerkende industrie, de steenkolenindustrie en de dienstensector. Grote delen van de landbouw- en visserijsector ontvangen van oudsher aanzienlijke steun uit de communautaire begroting. In volgende uitgaven van het scorebord zal daarvan een afzonderlijke analyse gemaakt worden. Financiële steun voor spoorvervoer wordt gewoonlijk toegekend aan ondernemingen als vergoeding voor openbare-dienstverplichtingen. Voor dergelijke vergoeding geldt een wettelijke vrijstelling² van het verplichte onderzoek van overheidssteun op grond van artikel 88 van het EG-Verdrag. Dit verklaart waarom steun voor landbouw, visserij en spoorvervoer niet in dit deel opgenomen is.

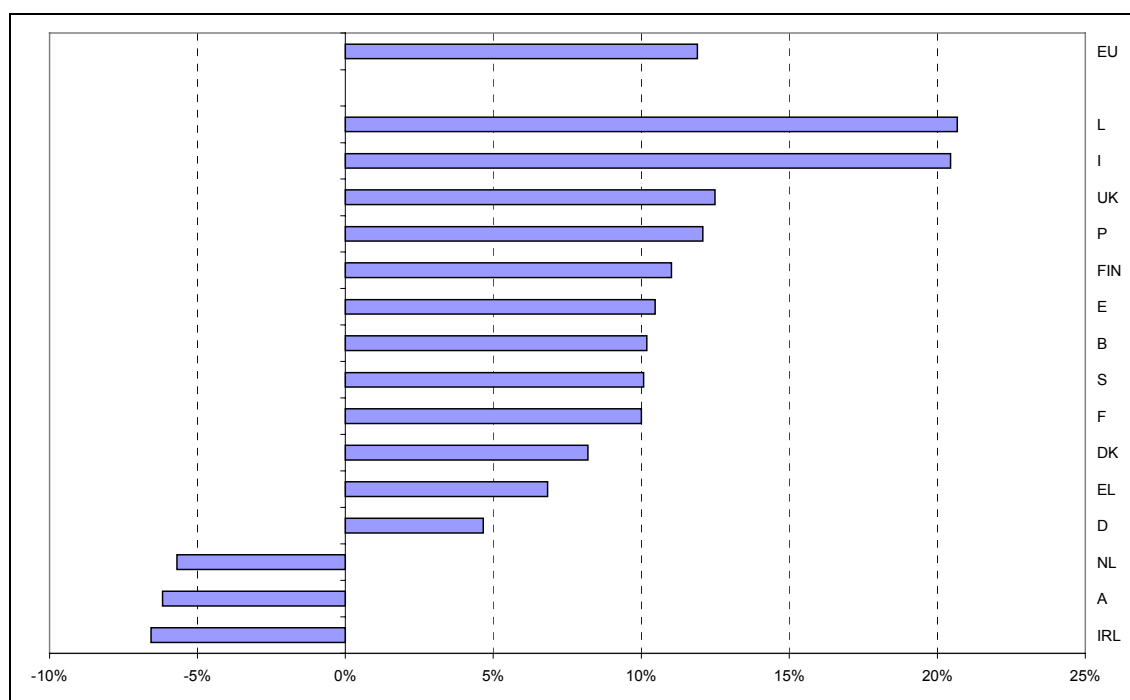
² Artikel 17 van Verordening (EEG) nr. 1191/69 van de Raad.

4.1. Ombuigen steun naar horizontale doelstellingen

Horizontale steun - steun dus die niet beperkt is tot specifieke sectoren of geografische regio's - wordt doorgaans als minder concurrentieverstorend beschouwd dan sectorale en ad-hocsteun, zoals reddings- en herstructureringssteun. Steun die horizontaal, aan alle sectoren toegekend wordt, is minder selectief dan de overige soorten steun. Het gunstige effect ervan bij het aanpakken van falende marktwerking zal dus waarschijnlijk opwegen tegen de ongunstige invloed ervan op de mededinging. Onderzoek en ontwikkeling (O&O), milieubescherming en energiebesparing, en steun voor kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's) zijn de voornaamste horizontale doelstellingen die met overheidssteun worden nagestreefd.

Op de Europese Raad van Stockholm en van Lissabon is lidstaten gevraagd hun steun om te buigen van sectorale en ad-hocsteun naar deze horizontale doelstellingen van gemeenschappelijk belang. Aan figuur 3 valt af te lezen in hoeverre lidstaten in de periode 1997-1999 hun steun omgebogen hebben naar horizontale doelstellingen. De Commissie zal deze indicator jaarlijks bijwerken, om de ontwikkelingen in de lidstaten te volgen.

Figuur 3: In periode 1997-1999 bogen de meeste lidstaten steun om naar horizontale doelstellingen

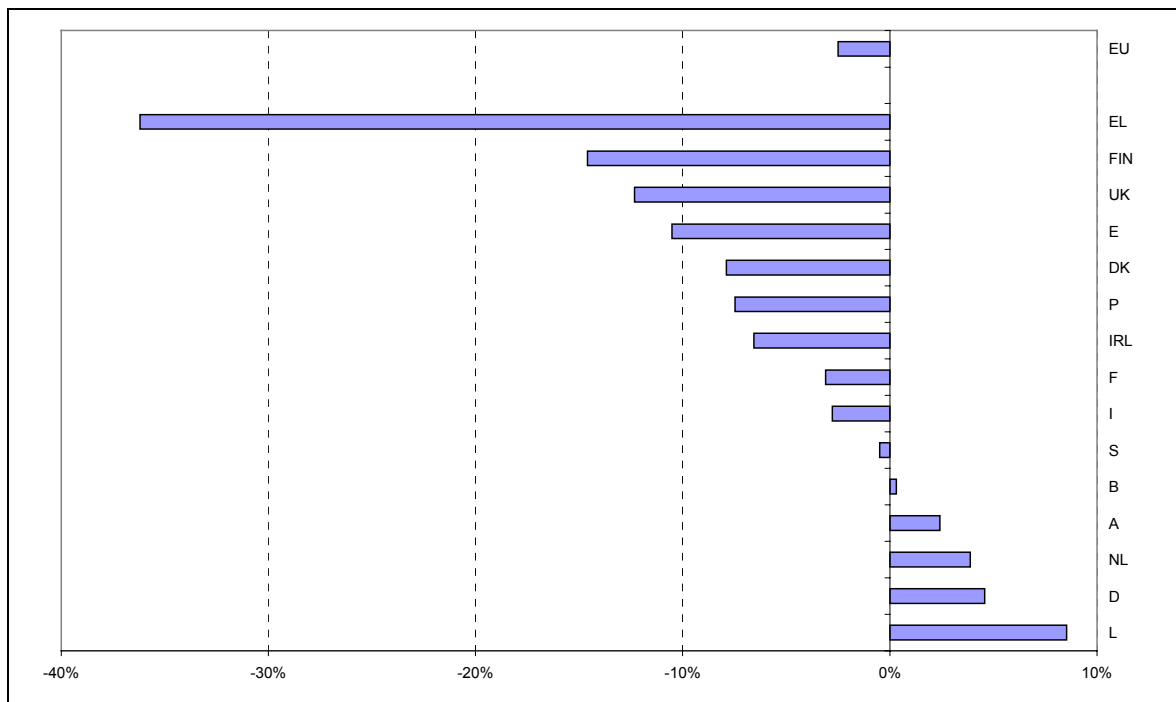


Opmerking: Verandering in procentpunt van de overheidssteun voor horizontale doelstellingen (KMO's, O&O, milieu en energiebesparingen, handel van KMO's, werkgelegenheid en opleiding) ten opzichte van het totale steunvolume (landbouw, visserij en spoorvervoer niet meegerekend) in de periode 1997-1999. Bron: DG Concurrentie.

In de EU is het relatieve aandeel van steun voor horizontale doelstellingen - in tegenstelling tot regionale of sectorale steun - in de periode 1997-1999 gestegen met bijna 12%. In Nederland, Oostenrijk en Ierland is dit relatieve aandeel daarentegen gedaald.

Figuur 4 laat zien dat in de EU het aandeel van sectorale steun - in tegenstelling tot regionale of horizontale steun - in de periode 1997-1999 gedaald is met 1,6%, al is in Luxemburg, Duitsland, Nederland, Oostenrijk en België het aandeel van dit soort steun gestegen.

Figuur 4: In de periode 1997-1999 daalde het aandeel van steun voor individuele sectoren



Opmerking: Verandering in procentpunt van de overheidssteun voor steenkoolindustrie en individuele sectoren in de be- en verwerkende industrie en dienstensector ten opzichte van het totale steunvolume (landbouw, visserij en spoorvervoer niet meegerekend) in de periode 1997-1999. Bron: DG Concurrentie.

Op EU-niveau valt er al een duidelijke evolutie waar te nemen in de door de Europese Raad gewenste richting. Toch was in 1999 steun voor de steenkoolindustrie en individuele sectoren in de be- en verwerkende industrie en dienstensector nog steeds goed voor meer dan 30% van de totale steun. Daarom zijn verhoogde inspanningen door de lidstaten nodig om de gewenste ombuiging van sectorale naar horizontale steun te verwezenlijken.

4.2. Overheidssteun ten behoeve van regionale ontwikkeling en cohesie

Op de Europese Raad van Stockholm en van Lissabon werden lidstaten ook opgeroepen het accent te verleggen naar regionale ontwikkeling en cohesiedoelstellingen. In dit deel wordt een beeld gegeven van nationale regionale steun op grond van artikel 87, lid 3, onder a), en de directe steun aan ondernemingen in het kader van het communautaire Regionaal Fonds (doelstelling 1). Ook de relatieve economische groei van steungebieden wordt erin gepresenteerd. Regionale steun die wordt toegekend op grond van artikel 87, lid 3, onder c), is niet opgenomen in tabel 1.

Tabel 1: Regionale steun en regionale ontwikkeling

Lidstaat	Groei BBP steungebieden ex art. 87, 3.a t.o.v nationaal gemiddelde	Nationale regionale steun als % BBP van steungebieden ex art. 87, 3.a	Directe steun aan ondernemingen in het kader van Regionaal Fonds (doelstelling 1-maatregelen) als % BBP van steungebieden ex art. 87, 3.a
A	-	0,78	0,10
D	-	3,49	0,11
EL*	+	0,55	0,27
E	-	0,04	0,18
F	+	3,59	0,16
IRL*	+	0,29	0,12
I	+	2,51	0,14
P*	+	0,90	0,34
UK	-	0,35	0,07
EU	+	1,50	0,17

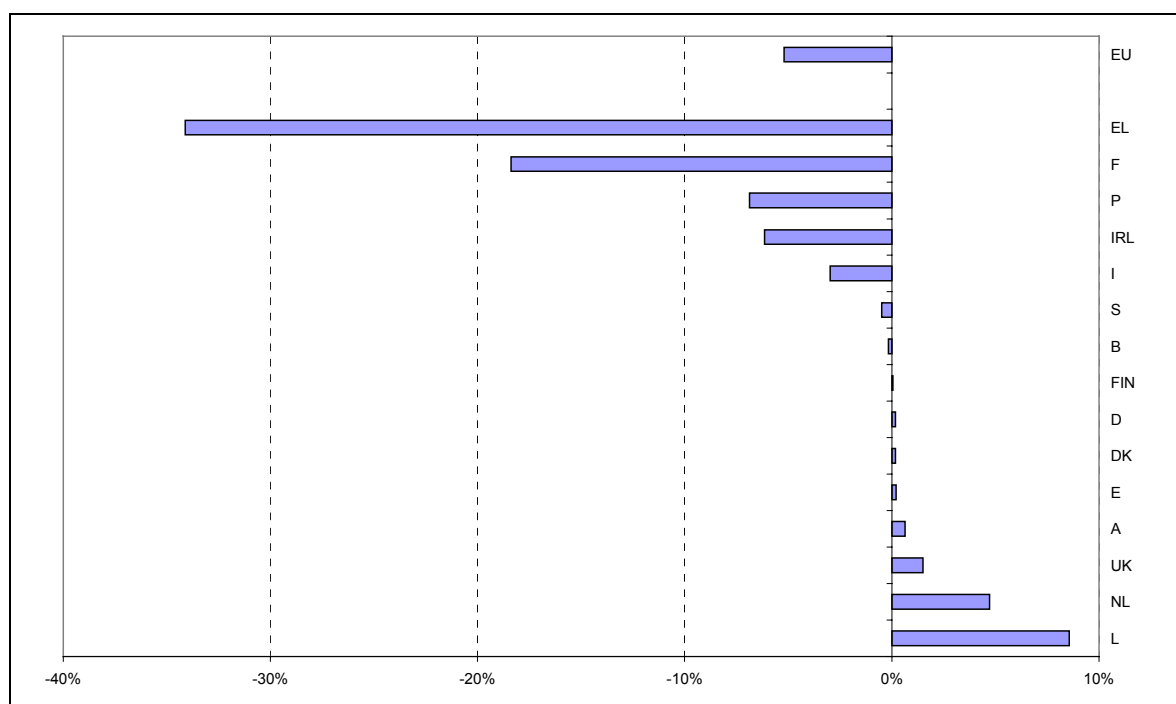
Opmerking: Alle gegevens zijn gemiddelden voor de periode 1996-1998. Een positieve afwijking in BBP-groei (+) geeft aan dat de nationale steungebieden sneller groeien dan het nationale gemiddelde, terwijl een negatief teken (-) erop wijst dat groei in steungebieden onder het nationale gemiddelde ligt. (*) Aangezien er in Portugal, Griekenland en Ierland geen "niet-steungebieden" zijn, wordt de afwijking in de groei van het nationaal BBP tegenover het EU-gemiddelde gegeven. In de tabel is de regionale steun gepresenteerd die toegekend is op grond van artikel 87, lid 3, onder a), en de steun die in het kader van het Regionaal Fonds (doelstelling 1-initiatieven) toegekend wordt in steungebieden. Steungebieden zijn regio's in de zin van artikel 87, lid 3, onder a), zoals die erkend zijn voor de periode tot 31.12.1999 Bron: DG Concurrentie, DG Regionaal beleid en Eurostat.

Tabel 1 geeft aan dat in de periode 1996-1998 nationale regionale steun, uitgedrukt als percentage van BBP van steungebieden, boven het EU-gemiddelde lag in Frankrijk, Duitsland en Italië. Voorts ligt in Portugal, Griekenland en Spanje directe steun aan ondernemingen in het kader van het Regionaal Fonds (uitgedrukt als percentage van het BBP van de steungebieden) boven het EU-gemiddelde. In Griekenland, Frankrijk, Ierland, Italië en Portugal groeiden de steungebieden in de periode 1996-1998 sneller dan de overige regio's.

4.3. Overheidssteun voor specifieke dienstensectoren

Van steun voor specifieke dienstensectoren valt, met name wanneer hij wordt toegekend in de vorm van reddings- en herstructureringssteun, te verwachten dat hij de mededinging sterker verstoort dan steun die op horizontale doelstellingen gericht is. Het overgrote deel van de steun voor specifieke dienstensectoren, met name luchtvaart en financiële diensten, toerisme, media en cultuur³, dient voor het stimuleren van activiteiten die voortdurend in belang toenemen (zoals het toerisme), of van sectoren die recent geliberaliseerd zijn (zoals luchtvaart en financiële diensten). Figuur 5 toont de relatieve verandering van overheidssteun voor specifieke dienstensectoren in de lidstaten - ten opzichte van de totale steun (landbouw, visserij en spoorvervoer niet meegerekend).

Figuur 5: Zeven lidstaten verlaagden steun voor specifieke dienstensectoren.



Opmerking: Verandering in procentpunt van de overheidssteun voor luchtvaart en financiële diensten, toerisme, media en cultuur ten opzichte van het totale steunvolume (landbouw, visserij en spoorvervoer niet meegerekend) in de periode 1997-1999, uitgesplitst per lidstaat. Bron: DG Concurrentie.

In de periode 1997-1999 hebben zeven lidstaten hun relatieve aandeel van steun voor specifieke dienstensectoren ingekrompen, terwijl de overige acht het opgetrokken hebben. Aangezien echter de omvang van de steunverlaging, met name in Griekenland en Frankrijk, de - nochtans significante - stijging in Nederland en Luxemburg overtreft, neemt het totale aandeel in de Europese Unie duidelijk af.

³ Wat media en cultuur betreft, moet echter worden opgemerkt dat een belangrijk deel van de steun die in deze sectoren toegekend wordt, een vergoeding is voor openbare-dienstverplichtingen of overheidssteun vormt voor culturele doelstellingen in de zin van artikel 87, lid 3, onder d), van het EG-Verdrag.

5. NALEVING VAN DE PROCEDURES IN DE EUROPESE UNIE

5.1. Besluitvorming

Aan de hand van een formele en transparante procedure (vastgelegd in Verordening nr. 659/1999 van de Raad⁴) oefent de Commissie toezicht uit op de steunverlening door de lidstaten. Momenteel duurt het gemiddeld circa vier maanden om gevallen van aangemelde steun goed te keuren. Dat een en ander zo lang duurt, komt doordat in vele gevallen relevante informatie ontbreekt wanneer lidstaten een zaak voor het eerst aanmelden. Vervolgens dient de Commissie uitdrukkelijk naar deze informatie te vragen.

Heeft de Commissie twijfel of een steunmaatregel van lidstaten verenigbaar is met het EG-Verdrag, dan leidt zij op grond van artikel 88, lid 2, een formele onderzoekprocedure in. Momenteel duurt het gemiddeld negen maanden vooraleer de Commissie een dergelijk formeel onderzoek inleidt ten aanzien van aangemelde steun.

De Commissie is momenteel doende de regels inzake overheidssteun en toezichtsprocedures te stroomlijnen, hetgeen zal helpen deze termijnen te verkorten; deze oefening zal met name inhouden dat lidstaten betere en beknopte informatie krijgen over de gegevens die ze de Commissie moeten verstrekken. Een betere kwaliteit van de door lidstaten aangemelde steunzaken zal de besluitvorming van de Commissie aanzienlijk versnellen. Een ander element dat de onderzoekstermijnen zal inkorten, is de recente invoering van groepsvrijstellingsverordeningen voor steun ten behoeve van KMO's⁵ en opleiding⁶. De effecten van een en ander zullen in toekomstige edities van het scorebord onderzocht worden.

⁴ Zie PB L 83 van 27.3.1999, blz. 1.

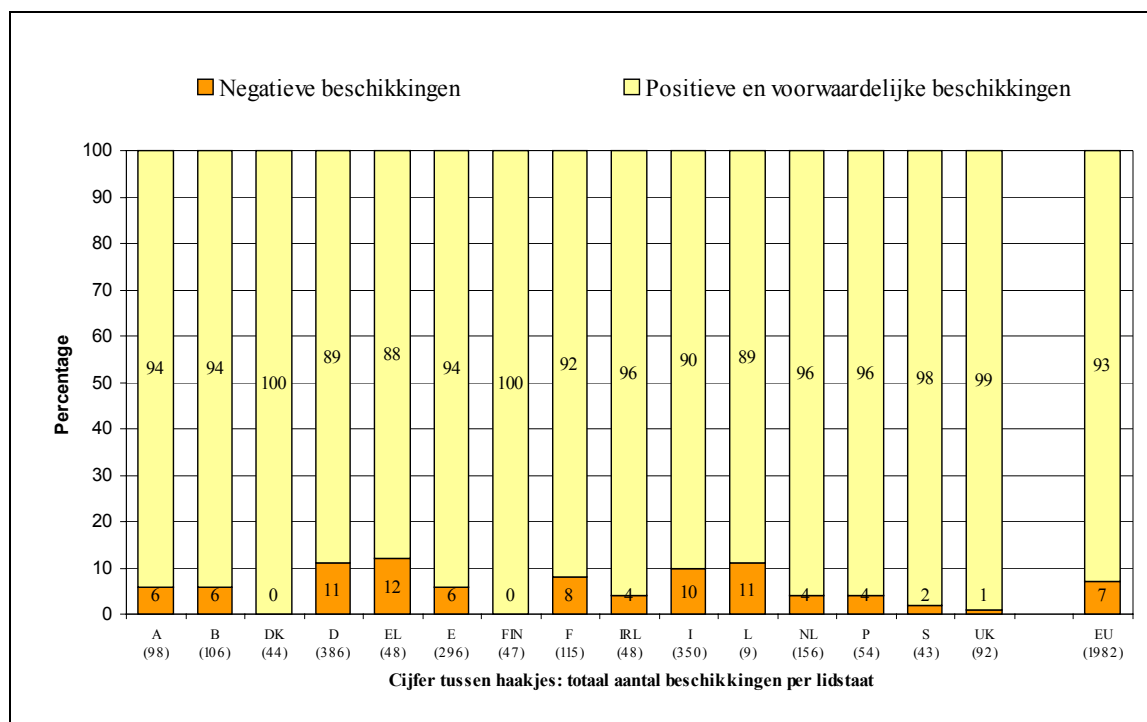
⁵ Verordening (EG) nr. 70/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen, PB L 10 van 13.1.2001, blz. 33.

⁶ Verordening (EG) nr. 68/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag op opleidingssteun, PB L 10 van 13.1.2001, blz. 20.

5.2. Negatieve beschikkingen en terugvordering van overheidssteun

Komt de Commissie tot de conclusie dat steun niet voldoet aan de criteria om verenigbaar te worden verklaard met het EG-Verdrag, dan geeft zij een negatieve beschikking. In figuur 6 wordt het aandeel van negatieve beschikkingen in de periode 1998-2000 gegeven, uitgesplitst naar lidstaat.

Figuur 6: Aandeel negatieve beschikkingen per lidstaat



Opmerking: Beschikkingen over overheidssteun in alle sectoren, met uitzonderingen van de visserij. Bron: DG Landbouw, DG Concurrentie en DG Transport en Energie.

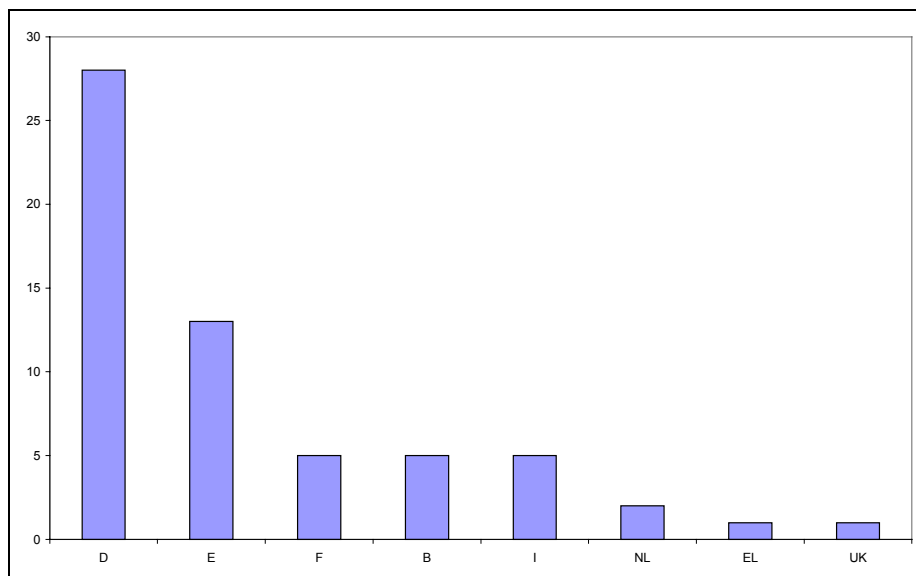
Bij een negatieve beschikking gelast de Commissie in de regel dat de lidstaat de steun van de begunstigde terugvordert indien de steun al toegekend is. In tabel 2 en figuur 7 wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken in verband met steun waarvoor terugvordering gelast is.

Tabel 2: Uitstaande bevelen tot terugvordering per 10.9.2001

In uitvoering	Onderdeel faillissements-procedure	Zaak aanhangig voor nationale rechtbank	Zaak aanhangig voor Europese rechtbank	Totaal aantal uitstaande bevelen tot terugvordering
32	14	8	6	60

Opmerking: Uitstaande bevelen tot terugvordering van overheidssteun in alle sectoren, met uitzondering van landbouw, visserij en transport. Gerechtelijke procedures hebben niet noodzakelijk schorsende werking ten aanzien van de terugvordering. Bron: DG Concurrentie.

Figuur 7: Uitstaande bevelen tot terugvordering - per lidstaat



Opmerking: Uitstaande bevelen tot terugvordering per 10.9.2001, uitgesplitst naar lidstaat, voor de verschillende economische sectoren - met uitzondering van landbouw en visserij. Bron: DG Concurrentie.

Tabel 3 biedt een uitsplitsing van de bedragen van onverenigbare steun die in lidstaten teruggevorderd moeten worden. In bepaalde gevallen waar het aantal begunstigen groot is, is het niet mogelijk het precieze bedrag aan onverenigbare steun te specificeren vóór het door de begunstigen terugbetaald is. Ongeveer de helft van het bedrag dat in Duitsland teruggevorderd moet worden, is toe te rekenen aan één zaak die voor het Hof van Justitie aanhangig is.

Tabel 3: Uitstaande bevelen tot terugvordering en terug te vorderen bedragen - per lidstaat

Situatie per 10.9.2001	Bevel tot terugvordering aanhangig	Terug te vorderen bedrag (x mln EUR)	Aantal zaken waar bedrag niet gespecificeerd is
D	28	1.739	3
E	13	143	10
I	5	65	2
F	5	59	1
B	5	40	2
EL	1	8	0
UK	1	2	0
NL	2	<1	1
EU	60	2.055	19

Opmerking: Uitstaande bevelen tot terugvordering van overheidssteun in alle sectoren, met uitzondering van landbouw, visserij en transport. Bron: DG Concurrentie.

6. OVERHEIDSSTEUN VOOR O&O EN DE INTERNE MARKT

6.1. Overheidssteun voor O&O

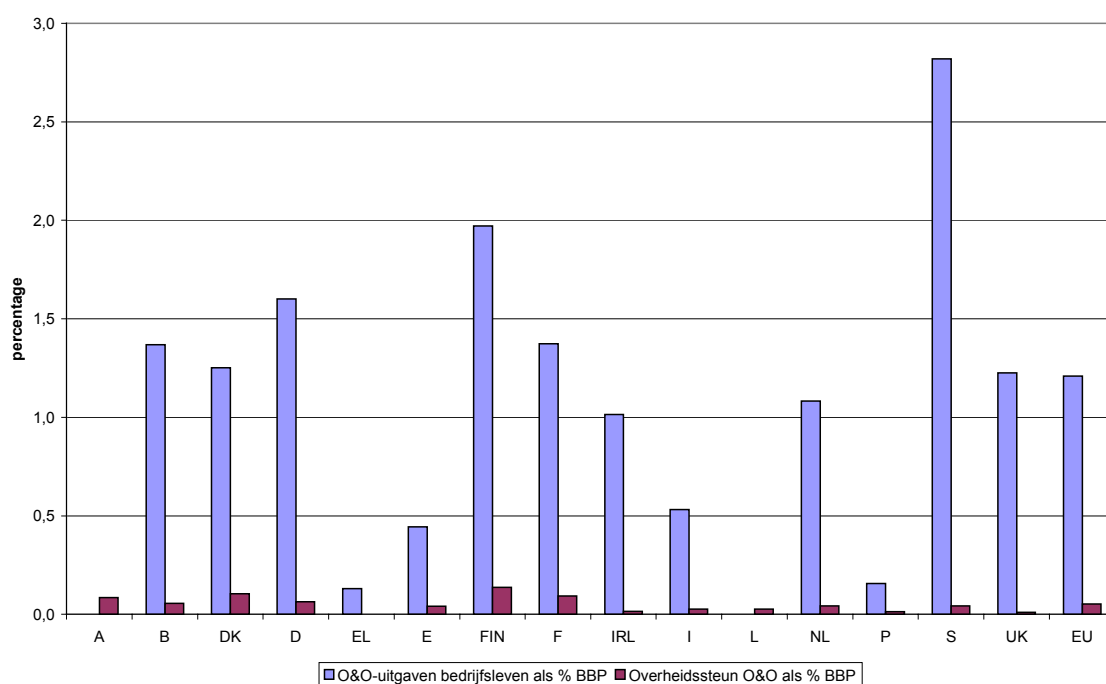
Marktkrachten alleen kunnen geen socio-economisch optimum aan onderzoek- en ontwikkelingsinspanningen garanderen. De investeringsbesluiten van ondernemingen worden allereerst bepaald door hun eigen particuliere baten, maar door neveneffecten kunnen de totale baten van een O&O-programma voor de maatschappij aanzienlijk groter zijn dan deze particuliere baten (externe effecten). Deze externe effecten kunnen via diverse kanalen ontstaan: gesprekken tussen medewerkers van verschillende bedrijven, mobiliteit van onderzoekers, technische publicaties en conferenties, onthullingen in octrooidocumenten, en imitatie. Bovendien kunnen onderzoekresultaten die niet rechtstreeks in nieuwe producten of processen resulteren, niet door een octrooi beschermd worden. Zelfs wanneer voor de resultaten een octrooi verkregen wordt, kan de looptijd van het octrooi korter zijn dan de periode die nodig is om een voldoende rendement op de belegging te behalen. Bovendien kunnen vooral kleine ondernemingen moeilijkheden ondervinden om externe financiering aan te trekken voor O&O-projecten, wegens het hoge risico dat daaraan verbonden is. De omvang van O&O-werkzaamheden die een onderneming uitvoert, wordt daarom meestal beperkt door haar eigen interne financiële middelen. Een en ander kan ondernemingen ertoe aanzetten minder O&O uit te voeren dan wenselijk is, omdat ze financiële beperkingen ondervinden en niet de vruchten kunnen plukken van weglekkende onderzoekresultaten die ze niettemin moeten financieren.

Steun door de overheid om de kosten van het bedrijfsleven voor de uitvoering van de O&O te verlagen, kunnen dus de totale welvaart verhogen. Wanneer deze steun echter concurrentieverstorende effecten heeft, valt hij onder de EG-Verdragsregels inzake overheidssteun. Daarom dient de Commissie deze effecten zorgvuldig in het oog te houden. Neemt de Commissie, in de lijn van de algemene beleidsdoelstelling om steun om te buigen naar horizontale doelstellingen, traditioneel een positief standpunt in tegenover overheidssteun ten behoeve van O&O, toch kan dit soort steun enkel toegestaan worden indien hij dient om ondernemingen te stimuleren O&O-werkzaamheden uit te voeren bovenop hun normale, dagelijkse activiteiten (additionaliteitsbeginsel).

6.2. Overheidssteun voor O&O als onderdeel van de totale O&O-uitgaven van het bedrijfsleven

Traditioneel wordt een belangrijk deel O&O in de Gemeenschap gefinancierd via ondernemingen. O&O-steun is één van de middelen waarmee lidstaten de O&O-werkzaamheden van het bedrijfsleven kunnen steunen. Daarom wordt in figuur 8 een vergelijking gemaakt tussen O&O-uitgaven van het bedrijfsleven en de toekenning van O&O-steun

Figuur 8: Overheidssteun voor O&O is betrekkelijk gering in vergelijking met O&O-uitgaven bedrijfsleven



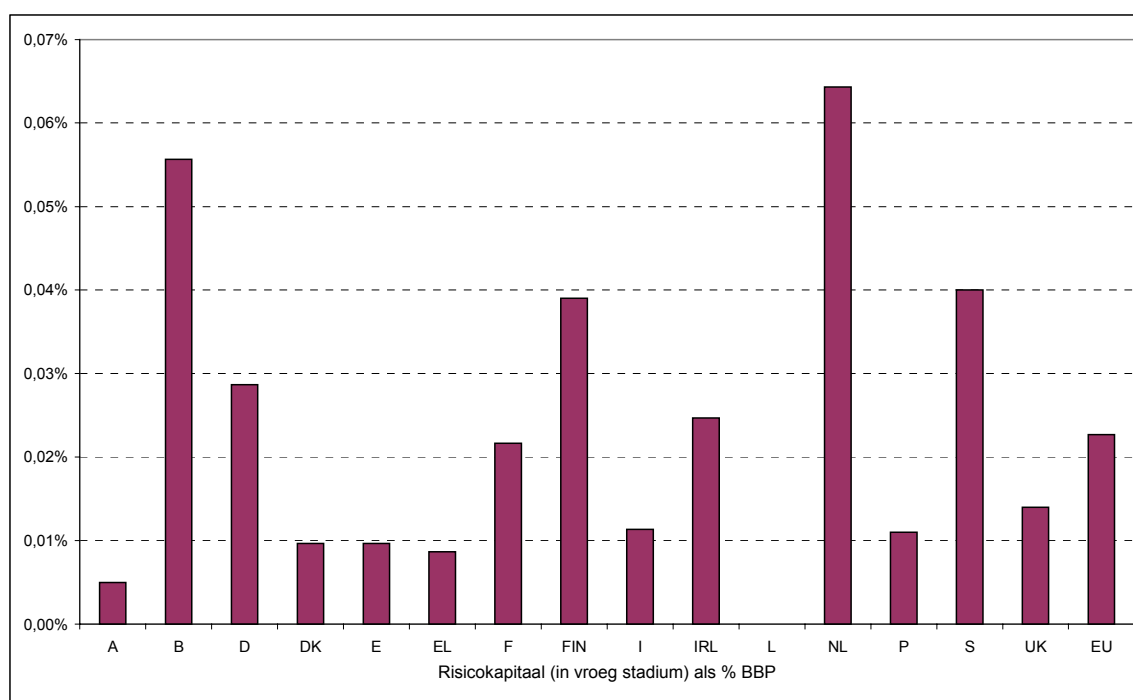
Opmerking: Alle gegevens zijn gemiddelden voor de periode 1997-1999. Gegevens over overheidssteun voor O&O zijn niet verzameld volgens de normale richtsnoeren en normen van O&O-overzichten (Frascati Manual) en iedere vergelijking kan daarom bepaalde onnauwkeurigheden bevatten. O&O-steun die in het kader van regionale steunverlening toegekend wordt, wordt hier niet meegerekend. Gegevens over O&O-uitgaven van het bedrijfsleven (BERD - Business enterprise R&D expenditure) zijn voor Oostenrijk en Luxemburg niet beschikbaar. Gegevens over O&O-uitgaven zijn voor sommige lidstaten gebaseerd op ramingen van Eurostat. Bron: DG Concurrentie en Eurostat (structurele indicatoren).

Overheidssteun voor O&O vertegenwoordigt in de EU slechts 0,05% van het BBP. Finland, Denemarken en Oostenrijk hebben de hoogste aandelen.

6.3. Risicokapitaal helpt hightechstartersbedrijven

In bepaalde gevallen kunnen ondernemingen moeilijkheden ondervinden om externe financiering aan te trekken voor de uitvoering van hun bedrijfsplannen, wegens het hoge risico dat daaraan verbonden is. Met name worden bepaalde hightechbedrijven die zich in hun aanloop- en ontwikkelingsfase bevinden⁷, met deze moeilijkheden geconfronteerd, omdat het welslagen van hun activiteiten veel onzekerder is in vergelijking met gevestigde ondernemingen. Startersbedrijven uit de hightech- en O&O-sector, ondervinden aanzienlijke moeilijkheden om voldoende financiering te vinden om de hoge risico's te dekken die verbonden zijn aan de onmiddellijke commercialisering van O&O-resultaten. De verschaffing van risicokapitaal in een vroeg stadium kan deze beperkende factor, minstens ten dele, wegwerken. Figuur 9 laat het relatieve belang zien van risicokapitaal in een vroeg stadium in de lidstaten.

Figuur 9: Risicokapitaal in een vroeg stadium



Opmerking: Risicokapitaal (in een vroeg stadium, in de start- en in de aanloopfase) als percentage van het BBP (gemiddelden 1997-1999). Voor Luxemburg zijn geen gegevens over risicokapitaal beschikbaar. Bron: DG Concurrentie, Eurostat (structurele indicatoren) en European Venture Capital Association.

Risicokapitaal, uitgedrukt als percentage van het BBP, is het hoogst in België, Nederland, Zweden en Finland. In de hele EU is risicokapitaal in een vroeg stadium slechts goed voor 0,02% van het BBP.

6.4. Overheidssteun voor O&O en innovatie in de interne markt

Gezien de betrekkelijk kleine bijdrage van O&O-steun in de totale O&O-uitgaven van het bedrijfsleven in de lidstaten, vallen de effecten van het totale volume O&O-steun op

⁷ Door de Commissie gegeven definitie van risicokapitaal in: "Risicokapitaal: sleutel voor de schepping van werkgelegenheid in de Europese Unie" ((SEC(1998) 552 def. van 31.3.1998).

innovatie in de interne markt slechts ten dele na te gaan. Niettemin biedt tabel 4 een overzicht van overheidssteun voor O&O (uitgedrukt als percentage van het BBP) en totale O&O-uitgaven (uitgedrukt als percentage van het BBP), aangevuld met enkele resultaten van O&O-werkzaamheden, die hier gereflecteerd zijn in het aantal octrooien en de groei van de arbeidsproductiviteit. De groei van de arbeidsproductiviteit is een maatstaf voor de efficiëntie van de productie. Aangenomen mag worden dat minstens een aanzienlijk deel van de groei in de efficiëntie van de productie de weerslag vormt van O&O. Zelfs indien de relevantie van deze indicatoren duidelijk beperkt is, toch kunnen bij de vergelijking ervan bepaalde opmerkingen gemaakt worden. Zowel het aantal octrooien als de groei in arbeidsproductiviteit verschilt aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat. Er is geen duidelijke correlatie tussen een van deze indicatoren en de omvang van O&O-steun. Zo genereren bijvoorbeeld lidstaten met een relatief hoog volume O&O-steun niet noodzakelijk een groot aantal octrooien of hebben ze een hoog groeipercentage voor arbeidsproductiviteit. Opgemerkt moet worden dat het genereren van octrooien niet het hoofddoel is van O&O-steun, en dat het aantal octrooien sterk afhankelijk is van de sector waarin het industrieel onderzoek plaatsvindt. Vandaar wordt het aantal octrooien ook sterk beïnvloed door de sterke of zwakke positie van bepaalde sectoren in lidstaten.

Tabel 4: Overheidssteun voor O&O en selectieve innovatie-indicatoren

	Octrooien per miljoen inwoners	Arbeidsproductiviteit - jaarlijkse groei, 1995-2000 (in %)			Totale O&O-uitgaven als % BBP	O&O-steun als % BBP
A	131	2,53		A	1,78	0,09
B	133	1,72		B	1,92	0,05
D	261	1,46		D	2,35	0,06
DK	151	1,31		DK	1,99	0,11
E	20	0,69		E	0,87	0,04
EL	7	2,56		EL	0,51	0,00
F	121	1,50		F	2,19	0,06
FIN	277	2,04		FIN	2,93	0,14
I	63	0,73		I	1,00	0,03
IRL	56	4,24		IRL	1,39	0,01
L	161	4,12		L	n.a.	0,03
NL	180	0,62		NL	1,99	0,04
P	3	2,70		P	0,69	0,01
S	293	0,89		S	3,74	0,04
UK	101	0,01		UK	1,85	0,01
EU	126	1,07		EU	1,88	0,05

Opmerking: Alle cijfers - met uitzondering van die over arbeidsproductiviteit - zijn gemiddelden voor de periode 1997-1999. Enkel octrooien die bij het Europees Octrooibureau geregistreerd zijn, worden in aanmerking genomen. Over de totale O&O-uitgaven van Luxemburg zijn geen gegevens beschikbaar. Gegevens over overheidssteun voor O&O zijn niet verzameld volgens de normale richtsnoeren en normen van O&O-overzichten (Frascati Manual) en iedere vergelijking kan daarom bepaalde onnauwkeurigheden bevatten. In de gegevens over O&O-steun zijn de gegevens over in het kader van regionale steunverlening toegekende O&O-steun niet meegerekend. Bron: DG Concurrentie, DG Onderzoek en Eurostat.

In de toekomst kan bij een diepgaandere analyse van de doeltreffendheid van O&O-steun misschien gebruik gemaakt worden van bepaalde indicatoren, die worden verzameld in het kader van de eerste fase van de benchmarking van het onderzoeksbeleid in de lidstaten. Met name zou een ruimer aantal indicatoren dat gebruikt wordt voor de

benchmarking van het onderzoeksbeleid in de lidstaten wat betreft overheids- en particuliere investeringen in O&O en voor de benchmarking van wetenschappelijke en technologische productiviteit, nuttig kunnen zijn voor een beter begrip van mogelijke interactie tussen O&O-steun en economische prestaties.

Voor een grondigere analyse van het algemene O&O-beleid in de lidstaten kunnen de volgende publicaties geraadpleegd worden: Europese Commissie (2001): 'Towards a European Research Area: Key figures 2001; Special edition; Indicators on benchmarking of national research policies' en Europese Commissie (2001): 'Europees Innovatiescorebord'. Deze publicaties zijn te vinden op volgende internetadressen:

<http://europa.eu.int/comm/research/area/benchmarking2001.pdf>

http://www.cordis.lu/innovation-smes/scoreboard/scoreboard_2001.htm

7. FORA VOOR OVERHEIDSSTEUN

Dit deel bevat internetlinks naar informatie van de lidstaten en het Europees Parlement over onderwerpen in verband met het beleid inzake overheidssteun.

Een overzicht van het juridische kader inzake toezicht op overheidssteun is te vinden op EUROPA, de internetserver van de Unie:

http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/legislation/

7.1. Forum voor lidstaten

Een van de belangrijke elementen van een peer review die de Commissie met dit scorebord wil aanmoedigen, is de uitwisseling van informatie tussen de lidstaten over diverse aspecten van hun respectieve beleid inzake overheidssteun en mededinging. Daarom is het scorebord zo opgevat dat het links bevat naar relevante internetsites die worden beheerd door of namens de lidstaten. Op die manier kan informatie die lidstaten aan het publiek verstrekken over hun beleid inzake overheidssteun, nog scherper worden geprofileerd.

Naast de informatie die al in de eerste editie van het scorebord gepubliceerd werd op het Forum voor de lidstaten, worden de recentste ontwikkelingen in de lidstaten hierna beschreven.

Frankrijk heeft één nationale en diverse regionale commissies opgericht die tot taak hebben de economische en sociale impact van overheidssteun voor ondernemingen te beoordelen en terzelfder tijd toezicht te houden op het gebruik ervan, om zodoende de doeltreffendheid ervan te verhogen (Loi no. 2001-7 du 4 Janvier 2001 relative au contrôle des fonds publics accordés aux entreprises, bekendgemaakt in Journal Officiel nr. 4 van 5.1.2001, blz. 218; Décret no. 2001-483 du 6 Juin 2001 relatif à la Commission nationale et aux commissions régionales des aides publiques aux entreprises, bekendgemaakt in Journal Officiel van 7.6.2001, blz. 8999). Deze wetsbesluiten zijn te vinden op de internetsite van het Journal Officiel de la République Française:

<http://www.legifrance.gouv.fr/>

Duitsland heeft onlangs het 18de tweejaarlijkse verslag over subsidies bekendgemaakt:

<http://www.bundesfinanzministerium.de/Anlage6738/Beiheft-zum-18.-Subventionsbericht.pdf> en <http://www.bundesfinanzministerium.de/Anlage6737/18.-Subventionsbericht-der-Bundesregierung.pdf>.

7.2. Forum van het Europees Parlement

Documenten van het Europees Parlement over beleid inzake overheidssteun zijn te vinden op het volgende internetadres:

http://www.europarl.eu.int/committees/econ_home.htm.

Technische bijlage

Alle cijfers in verband met overheidssteun hebben betrekking op gegevens over de tenuitvoerlegging van beschikkingen van de Commissie - niet op zaken waarvan het onderzoek nog loopt en die, zodra er daarin een besluit valt, deze historische gegevens kunnen beïnvloeden. Uitgaven voor overheidssteun worden toegerekend aan het jaar waarin ze plaatsvonden. In gevallen waarbij de uitgaven over een aantal jaren gebeuren, wordt het totale bedrag toegewezen aan ieder jaar waarin uitgaven plaatsvonden.

Figuur 1

Bron: Database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen, afkomstig uit de Newcronos-database van Eurostat

Opmerkingen:

Gegevens:

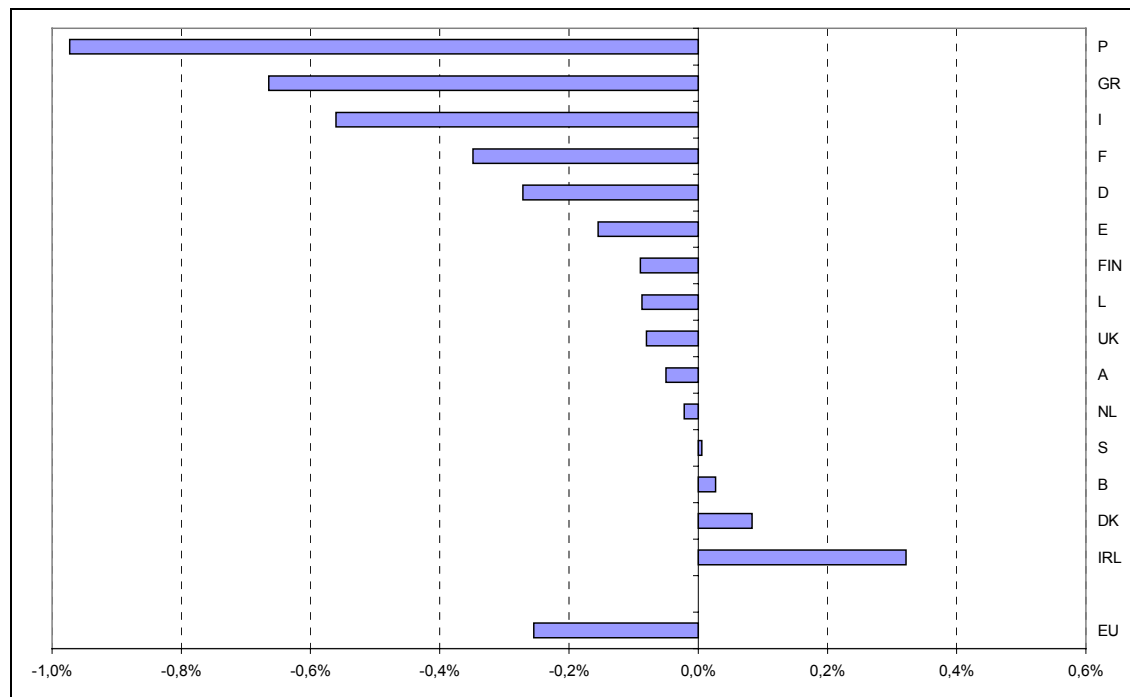
Totale overheidssteun				BBP			
	1997	1998	1999		1997	1998	1999
A	2.304	2.175	2.061	A	183.183	188.452	192.378
B	3.122	3.117	3.217	B	217.870	223.749	229.432
DK	1.531	1.536	1.975	DK	151.336	155.190	157.790
D	29.089	27.503	23.555	D	1.883.194	1.921.864	1.951.751
EL	1.608	1.210	1.096	EL	105.249	108.464	112.108
E	6.307	6.219	5.734	E	501.967	523.647	544.715
FIN	2.074	2.060	1.848	FIN	109.539	115.532	120.177
F	19.617	18.559	15.311	F	1.254.607	1.293.104	1.330.890
IRL	722	1.133	1.339	IRL	70.979	77.052	84.627
I	16.580	13.700	10.537	I	1.047.752	1.063.825	1.078.948
L	162	245	246	L	15.606	16.389	17.618
NL	2.935	3.054	3.489	NL	337.875	351.620	365.215
P	2.054	1.331	1.219	P	95.693	99.004	101.879
S	1.739	1.899	1.739	S	205.933	212.003	220.023
UK	8.291	8.121	6.294	UK	1.226.739	1.259.035	1.286.225
EU	98.133	91.863	79.660	EU	7.383.993	7.610.830	7.817.449

Figuur 1a: Procentuele verandering van de overheidssteun (landbouw, visserij en spoorvervoer niet meegerekend) in de periode 1997-1999, uitgesplitst per lidstaat

Bron: Database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten

Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen, afkomstig uit de Newcronos-database van Eurostat

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde van 1998



Gegevens:

Overheidssteun industrie en diensten			
	1997	1998	1999
A	578	522	511
B	752	807	854
DK	825	938	992
D	17.112	15.629	12.436
EL	1.090	544	416
E	3.557	3.644	3.017
FIN	509	489	451
F	10.168	9.770	6.144
IRL	488	904	854
I	9.659	6.959	3.900
L	49	52	40
NL	632	592	604
P	1.716	1.006	836
S	512	559	559
UK	3.665	4.101	2.810
EU	51.313	46.517	34.424

BBP			
	1997	1998	1999
A	183.183	188.452	192.378
B	217.870	223.749	229.432
DK	151.336	155.190	157.790
D	1.883.194	1.921.864	1.951.751
EL	105.249	108.464	112.108
E	501.967	523.647	544.715
FIN	109.539	115.532	120.177
F	1.254.607	1.293.104	1.330.890
IRL	70.979	77.052	84.627
I	1.047.752	1.063.825	1.078.948
L	15.606	16.389	17.618
NL	337.875	351.620	365.215
P	95.693	99.004	101.879
S	205.933	212.003	220.023
UK	1.226.739	1.259.035	1.286.225
EU	7.383.993	7.610.830	7.817.449

Figuur 2

Bron: Database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen, afkomstig uit de Newcronos-database van Eurostat

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde van 1998

Gegevens:

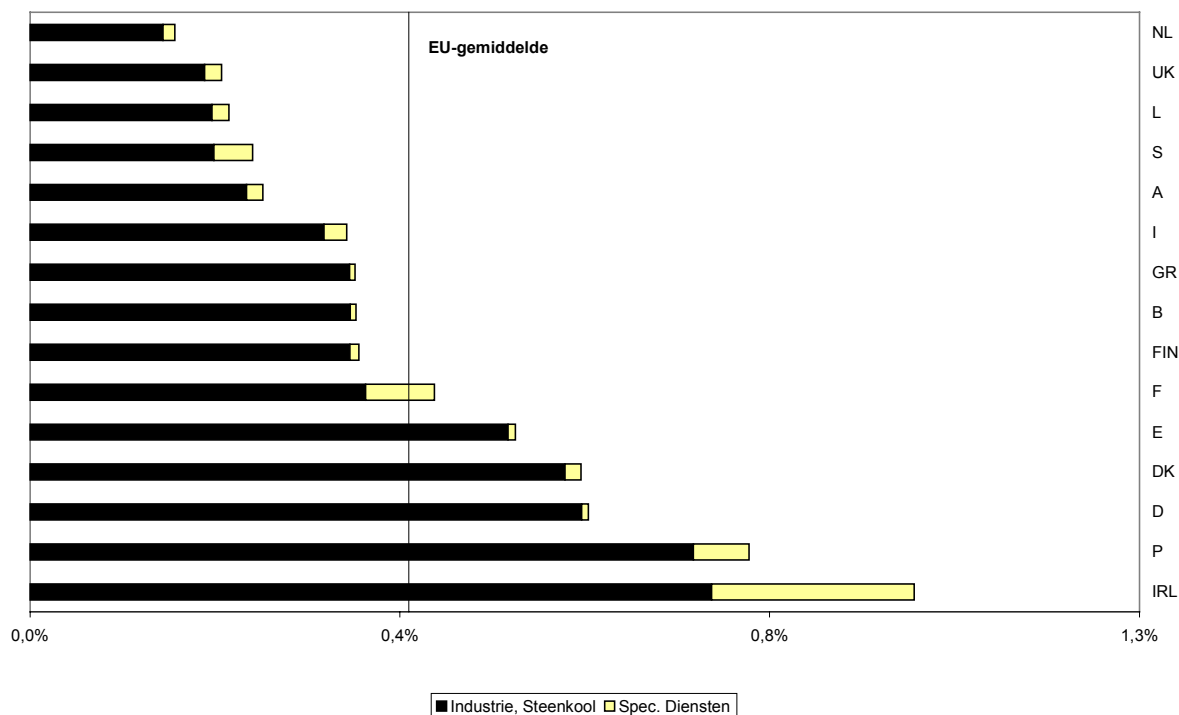
Gegevens overheidssteun 1999				
A	Totale overheidssteun	2.061	IRL	1.339
	Landbouw en visserij	905		354
	Spoor	646		131
	Industrie en steenkool	475		658
	Diensten	36		196
B	Totale overheidssteun	3.217	I	10.537
	Landbouw en visserij	278		1.675
	Spoor	2.085		4.962
	Industrie en steenkool	838		3.620
	Diensten	16		280
DK	Totale overheidssteun	1.975	L	246
	Landbouw en visserij	248		29
	Spoor	735		177
	Industrie en steenkool	963		37
	Diensten	29		3
D	Totale overheidssteun	23.555	NL	3.489
	Landbouw en visserij	1.598		1.121
	Spoor	9.520		1.764
	Industrie en steenkool	12.291		555
	Diensten	145		49
EL	Totale overheidssteun	1.096	P	1.219
	Landbouw en visserij	165		287
	Spoor	515		96
	Industrie en steenkool	409		771
	Diensten	7		65
E	Totale overheidssteun	5.734	S	1.739
	Landbouw en visserij	1.367		363
	Spoor	1.349		818
	Industrie en steenkool	2.971		462
	Diensten	46		97
FIN	Totale overheidssteun	1.848	UK	6.294
	Landbouw en visserij	1.358		1.123
	Spoor	39		2.361
	Industrie en steenkool	439		2.564
	Diensten	12		246
F	Totale overheidssteun	15.311	EU	79.660
	Landbouw en visserij	3.102		13.972
	Spoor	6.065		31.263
	Industrie en steenkool	5.096		32.149
	Diensten	1.048		2.275

Figuur 2a: Verdeling overheidssteun over belangrijkste economische sectoren (landbouw, visserij en spoorvervoer niet meegerekend), uitgesplitst per lidstaat, als percentage van het nationale BBP

Bron: Database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen, afkomstig uit de Newcronos-database van Eurostat

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde

Gegevens:



Overheidssteun voor 1999

A	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	511	IRL	854
	Industrie en steenkool	475		658
	Specifieke diensten	36		196
B	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	854	I	3.900
	Industrie en steenkool	838		3.620
	Specifieke diensten	16		280
DK	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	992	L	40
	Industrie en steenkool	963		37
	Specifieke diensten	29		3
D	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	12.436	NL	604
	Industrie en steenkool	12.291		555
	Specifieke diensten	145		49
EL	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	416	P	836
	Industrie en steenkool	409		771
	Specifieke diensten	7		65
E	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	3.017	S	559
	Industrie en steenkool	2.971		462
	Specifieke diensten	46		97
FIN	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	451	UK	2.810
	Industrie en steenkool	439		2.564
	Specifieke diensten	12		246
F	Overheidssteun industrie, steenkool en diensten	6.144	EU	34.424
	Industrie en steenkool	5.096		32.149
	Specifieke diensten	1.048		2.275

Tabel 0: Overheidssteun per werknemer (in EUR)

Bron: Database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
Werkgelegenheidscijfers afkomstig van de Newcronos-database van Eurostat

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde van 1998

Overheidssteun per werknemer	
in EUR	1997 -1999
A	550
B	830
DK	622
D	712
EL	338
E	416
FIN	914
F	772
IRL	706
I	607
L	912
NL	406
P	326
S	436
UK	280
EU	563

Figuur 3

Bron: Gegevens over overheidssteun afkomstig uit de database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde van 1998

Overheidssteun voor horizontale doelstellingen								
		1997	1998	1999		1997	1998	1999
A	O&O	177	155	146	IRL	14	10	13
	Milieubescherming	50	55	55		0	0	0
	KMO's	88	62	53		5	3	4
	Milieubescherming	4	1	2		3	2	5
	Handel (KMO's)	0	0	0		5	3	3
	Werkgelegenheid	30	4	21		72	73	112
	Opleiding	0	0	0		24	19	21
	Totaal	349	278	277		122	112	158
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	578	522	511		488	904	854
B	O&O	129	99	148	I	340	186	306
	Milieubescherming	2	10	5		11	21	15
	KMO's	110	127	213		820	599	647
	Milieubescherming	1	1	0		45	15	21
	Handel (KMO's)	8	4	3		6	2	0
	Werkgelegenheid	106	101	98		12	340	307
	Opleiding	10	46	33		0	0	0
	Totaal	363	387	500		1.234	1.163	1.296
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	752	807	854		9.659	6.959	3.900
DK	O&O	163	166	157	L	3	4	6
	Milieubescherming	223	259	248		2	2	2
	KMO's	24	7	8		8	11	11
	Milieubescherming	138	140	162		0	0	0
	Handel (KMO's)	46	37	25		0	0	0
	Werkgelegenheid	2	128	146		0	0	0
	Opleiding	105	148	183		0	0	0
	Totaal	703	883	929		14	17	19
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	825	938	994		49	52	40
D	O&O	1.206	1.260	1.239	NL	141	152	149
	Milieubescherming	129	142	114		80	93	74
	KMO's	1.415	1.328	1.061		21	20	24
	Milieubescherming	153	152	148		187	155	151
	Handel (KMO's)	7	3	4		30	34	7
	Werkgelegenheid	78	185	183		0	0	0
	Opleiding	48	32	35		0	0	0
	Totaal	3.035	3.101	2.784		460	455	405
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	17.112	15.629	12.436		632	592	604
EL	O&O	0	0	0	P	13	12	12
	Milieubescherming	0	0	2		0	0	0
	KMO's	0	23	17		10	26	32
	Milieubescherming	0	0	0		11	8	8
	Handel (KMO's)	0	10	9		1	0	0
	Werkgelegenheid	0	0	0		27	33	43
	Opleiding	0	0	0		69	75	69
	Totaal	0	33	29		130	155	164
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	1.090	544	416		1.716	1.006	836

Overheidssteun voor horizontale doelstellingen (vervolg)

E	O&O	234	200	219	S	88	98	81
	Milieubescherming	15	15	19		30	101	148
	KMO's	244	257	220		44	41	27
	Milieubescherming	23	25	27		26	23	39
	Handel (KMO's)	2	2	1		0	0	0
	Werkgelegenheid	97	86	175		27	5	0
	Opleiding	544	616	638		22	17	19
	Totaal	1.159	1.201	1.299		237	285	314
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	3.557	3.644	3.017		512	559	559
FIN	O&O	152	157	166	UK	158	105	97
	Milieubescherming	5	5	7		1	10	9
	KMO's	77	72	59		333	296	280
	Milieubescherming	10	54	57		24	22	22
	Handel (KMO's)	55	35	33		100	89	87
	Werkgelegenheid	49	50	37		0	0	0
	Opleiding	0	0	0		1.301	1.139	1.325
	Totaal	347	373	357		1.917	1.662	1.821
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	509	489	451		3.665	4.101	2.810
F	O&O	1.251	1.145	1.159	EU	4.067	3.750	3.897
	Milieubescherming	31	30	30		580	744	729
	KMO's	297	238	270		3.495	3.111	2.925
	Milieubescherming	21	21	48		646	619	689
	Handel (KMO's)	107	138	136		367	358	309
	Werkgelegenheid	6	6	6		507	1.010	1.127
	Opleiding	0	0	0		2.122	2.092	2.325
	Totaal	1.713	1.578	1.649		11.783	11.684	12.001
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	10.168	9.770	6.144		51.313	46.517	34.427

Figuur 4

Bron: Gegevens over overheidssteun afkomstig uit de database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde van 1998

Gegevens:

Overheidssteun voor specifieke sectoren								
		1997	1998	1999		1997	1998	1999
A	Be- en verwerkende industrie	12	13	12	IRL	5	4	4
	Diensten	28	43	36		142	157	196
	Steenkool	0	0	0		0	0	0
	Totaal	40	55	47		146	162	200
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	578	522	511		488	904	854
B	Be- en verwerkende industrie	2	1	1	I	357	289	152
	Diensten	10	11	16		980	1.457	280
	Steenkool	0	0	0		0	0	0
	Totaal	12	12	17		1.337	1.746	432
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	752	807	854		9.659	6.959	3.900
DK	Be- en verwerkende industrie	84	13	21	L	0	0	0
	Diensten	22	27	29		0	3	3
	Steenkool	0	0	0		0	0	0
	Totaal	107	40	50		0	3	3
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	825	938	994		49	52	40
D	Be- en verwerkende industrie	584	439	346	NL	21	23	15
	Diensten	170	158	145		22	23	49
	Steenkool	5.379	4.787	4.535		0	0	0
	Totaal	6.133	5.384	5.026		43	46	65
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	17.112	15.629	12.436		632	592	604
EL	Be- en verwerkende industrie	23	21	0	P	62	16	25
	Diensten	390	43	7		251	41	65
	Steenkool	0	0	0		0	0	0
	Totaal	413	64	7		313	57	90
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	1.090	544	416		1.716	1.006	836
E	Be- en verwerkende industrie	778	874	220	S	0	0	0
	Diensten	47	43	46		91	97	97
	Steenkool	1.084	1.159	1.036		0	0	0
	Totaal	1.909	2.076	1.302		91	97	97
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	3.557	3.644	3.017		512	559	559
FIN	Be- en verwerkende industrie	85	33	9	UK	12	10	0
	Diensten	14	15	12		265	262	246
	Steenkool	0	0	0		495	1.317	0
	Totaal	98	48	21		772	1.590	246
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	509	489	451		3.665	4.101	2.810
F	Be- en verwerkende industrie	206	460	672	EU	2.231	2.195	1.478
	Diensten	3.603	4.510	1.048		6.036	6.891	2.275
	Steenkool	967	999	975		7.924	8.262	6.546
	Totaal	4.775	5.969	2.695		16.191	17.348	10.298
	Totale steun zonder landbouw, visserij en spoor	10.168	9.770	6.144		51.313	46.517	34.427

Tabel 1

Bron: Gegevens over overheidssteun afkomstig uit de database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
 Gegevens over het regionale BBP gerekend aan marktprijzen zijn afkomstig uit de Newcronos-database van Eurostat
 Gegevens over steun in het kader van het Regionaal Fonds (doelstelling 1-maatregelen) zijn afkomstig uit de Jaarverslagen 1996, 1997 en 1998 van de Structuurfondsen.

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde van 1998
 Gegevens over regionaal BBP gekozen op NUTS 3-niveau. Voor Italië zijn BBP-gegevens enkel beschikbaar op NUTS 2-niveau.

Gegevens:

Regionale steun					Steunelement Region. Fonds Doelstel. 1-maatreg.			
		1996	1997	1998		1996	1997	1998
	Steun ex 87(3)a	31	30	31	A	0,0	6,7	5,1
A	Steun ex 87(3)c	93	134	141	D	152,6	240,9	339,9
	Totale reg. steun	124	163	172	EL	196,8	290,2	369,7
B	Steun ex 87(3)c	258	229	214	E	468,6	459,7	328,6
DK	Steun ex 87(3)c	13	15	15		22,6	16,5	50,6
	Steun ex 87(3)a	8.868	7.165	6.339	IRL	100,6	18,8	128,2
D	Steun ex 87(3)c	742	727	768	I	278,8	335,6	307,6
	Totale reg. steun	9.609	7.891	7.107	P	311,7	275,8	376,6
EL	Steun ex 87(3)a	601	677	447	UK	42,0	52,0	42,7
	Steun ex 87(3)a	90	85	88	EU	1.573,7	1.696,2	1.949,0
E	Steun ex 87(3)c	197	219	239				
	Totale reg. steun	287	303	327				
FIN	Steun ex 87(3)c	67	63	68				
	Steun ex 87(3)a	506	650	847				
F	Steun ex 87(3)c	766	1.300	1.341				
	Totale reg. steun	1.272	1.950	2.188				
IRL	Steun ex 87(3)a	206	197	175				
	Steun ex 87(3)a	6.398	6.548	3.593				
I	Steun ex 87(3)c	127	128	184				
	Totale reg. steun	6.524	6.676	3.778				
L	Steun ex 87(3)c	31	35	32				
NL	Steun ex 87(3)c	82	77	71				
P	Steun ex 87(3)a	633	1.187	706				
S	Steun ex 87(3)c	208	185	177				
	Steun ex 87(3)a	210	256	253				
UK	Steun ex 87(3)c	725	719	595				
	Totale reg. steun	935	976	849				
	Steun ex 87(3)a	17.543	16.794	12.480				
EU	Steun ex 87(3)c	3.309	3.832	3.845				
	Totale reg. steun	20.851	20.625	16.325				

Gegevens BBP							
	1996	1997	1998		1996	1997	1998
A				IRL			
BBP - totaal	182363	181819	188723	BBP - totaal	57514	70581	77052
waarvan				waarvan			
Totaal BP steungebieden	50755	50832	53119	Totaal BP steungebieden	57514	70581	77052
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	3907	3879	3995	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	57514	70581	77052
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	13994	14113	14878	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	32855	32840	34247	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0
Overige gebieden	131608	130987	135604	Overige gebieden	0	0	0
B				I			
BBP - totaal	211910	215305	223569	BBP - totaal	971065	1028273	1063828
waarvan				waarvan			
Totaal BP steungebieden	137087	138923	144255	Totaal BP steungebieden	950092	1006357	1040762
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	0	0	0	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	209537	223789	231255
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	1283	1301	1351	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	135804	137622	142904	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	740555	782569	809508
Overige gebieden	74823	76382	79314	Overige gebieden	20973	21916	23065
DK				L			
BBP - totaal	144155	148586	155191	BBP - totaal	14339	15409	16389
waarvan				waarvan			
Totaal BP steungebieden	57681	59352	61801	Totaal BP steungebieden	14339	15409	16389
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	0	0	0	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	0	0	0
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	11986	12214	12732	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	45695	47138	49069	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	14339	15409	16389
Overige gebieden	86474	89234	93390	Overige gebieden	0	0	0
D				NL			
BBP - totaal	1878200	1866496	1921866	BBP - totaal	324479	332654	351621
waarvan				waarvan			
Totaal BP steungebieden	512915	505883	515934	Totaal BP steungebieden	69381	70610	73148
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	214792	211985	214826	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	0	0	0
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	298123	293898	301108	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	11029	11180	11740
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	58352	59430	61408
Overige gebieden	1365289	1360615	1405935	Overige gebieden	255095	262046	278469
EL				P			
BBP - totaal	97972	107009	108464	BBP - totaal	88828	93568	99124
waarvan				waarvan			
Totaal BP steungebieden	97973	107010	108465	Totaal BP steungebieden	88828	93568	99125
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	97973	107010	108465	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	88828	93568	99125
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	0	0	0

Gegevens BBP (vervolg)							
E				S			
BBP - totaal	480535,6	494672,1	523646,3	BBP - totaal	206273	210815	213702
waarvan				waarvan			
Totaal BP steungebieden	480536	494672	523647	Totaal BP steungebieden	90578	89775	90042
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	232492	237943	250908	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	0	0	0
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	40382	41691	44761	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	20490	20977	21029
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	207662	215038	227977	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	70088	68799	69013
Overige gebieden	0	0	0	Overige gebieden	115695	121040	123660
FIN				UK			
BBP - totaal	100523	108072	115257	BBP - totaal	929049	1163365	1259035
waarvan				waarvan			
Totaal BP steungebieden	100523	108072	115256	Totaal BP steungebieden	447544	554555	595596
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	10294	10946	11485	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	57735	71435	76434
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	6946	7436	7766	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	21164	26639	28223
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	83284	89690	96005	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	368645	456482	490939
Overige gebieden	0	0	0	Overige gebieden	481506	608810	663440
F				EU			
BBP - totaal	1224606,3	1241129,2	1293104	BBP - totaal	6911813	7277758	7610570
waarvan				waarvan			
BBP - totaal of steungebieden	737398	749570	783455	Totaal BP steungebieden	3893143	4115169	4298046
Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	18120	18306	19137	Volledige steungebieden ex art. 87.3.a	991191	1049441	1092681
Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	75457	76892	80505	Volledige steungebieden ex art. 87.3.c	500853	506341	524093
Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	643820	654372	683814	Gedeeltelijke steungebieden ex art. 87.3.c	2401099	2559387	2681273
Overige gebieden	487208	491560	509649	Overige gebieden	3018670	3162590	3312524

Figuur 5

Bron: Gegevens over overheidssteun afkomstig uit de database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten

Opmerkingen: Alle gegevens uitgedrukt in miljoen EUR, tegen constante waarde van 1998

Gegevens:

Totale steun voor specifieke dienstensectoren			
	1997	1998	1999
A	28	28	28
B	10	10	10
DK	22	27	29
D	170	158	145
EL	390	43	7
E	47	43	46
FIN	14	15	12
F	3.603	4.510	1.048
IRL	142	157	196
I	980	1.457	280
L	0	3	3
NL	22	23	49
P	251	41	65
S	91	97	97
UK	265	262	246
EU	6.036	6.875	2.261

Figuur 6

Bron: Inschrijvingsregister van de Commissie XXVIIIe Verslag over het mededingingsbeleid (1998)
XXIXe Verslag over het mededingingsbeleid (1999)

Opmerkingen: Voor deze tabel werd geen rekening gehouden met volgende soorten beschikkingen, als omschreven in de procedureverordening (PB L 83 van 27.3.1999, blz. 1):

- Beschikkingen met het bevel tot het verstrekken van informatie
- Besluiten tot inleiding van de procedure
- Besluiten de procedure te beëindigen na intrekking van de aanmelding
- Dienstige maatregelen ter aanpassing van bestaande steunmaatregelen
- Zaken die zijn doorverwezen naar het Hof van Justitie of de Raad

Beschikkingen over overheidssteun in de visserijsector zijn in deze tabel niet opgenomen.

Gegevens:

		Goedkeuring geen bezwaar	Procedure afgesloten met:			Eindbeschikking als % totaal	Negatieve beschikking als % totaal
			Positieve beschikking	Voorwaardelijke beschikking	Negatieve beschikking		
A	1998	33	0	1	4	13,2	10,5
	1999	25	0	0	2	7,4	7,4
	2000	31	2	0	0	6,1	0,0
	Gemiddelde	30	1	0	2	9,2	6,1
B	1998	29	0	0	1	3,3	3,3
	1999	47	1	0	0	2,1	0,0
	2000	23	0	0	5	17,9	17,9
	Gemiddelde	33	0	0	2	6,6	5,7
DK	1998	16	2	0	0	11,1	0,0
	1999	14	1	0	0	6,7	0,0
	2000	11	0	0	0	0,0	0,0
	Gemiddelde	14	1	0	0	6,8	0,0
D	1998	120	8	1	16	17,2	11,0
	1999	94	15	1	14	24,2	11,3
	2000	95	9	1	12	18,8	10,3
	Gemiddelde	103	11	1	14	19,9	10,9
H	1998	18	1	0	2	14,3	9,5
	1999	11	3	0	3	35,3	17,6
	2000	9	0	0	1	10,0	10,0
	Gemiddelde	13	1	0	2	20,8	12,5
E	1998	73	1	0	6	8,8	7,5
	1999	92	3	0	5	8,0	5,0
	2000	104	3	1	8	10,3	6,9
	Gemiddelde	90	2	0	6	9,1	6,4
FIN	1998	11	0	0	0	0,0	0,0
	1999	11	1	0	0	8,3	0,0
	2000	22	2	0	0	8,3	0,0
	Gemiddelde	15	1	0	0	6,4	0,0
F	1998	21	2	2	2	22,2	7,4
	1999	21	2	0	3	19,2	11,5
	2000	58	0	0	4	6,5	6,5
	Gemiddelde	33	1	1	3	13,0	7,8
IRL	1998	5	5	0	1	54,5	9,1
	1999	16	1	0	0	5,9	0,0
	2000	17	2	0	1	15,0	5,0
	Gemiddelde	13	3	0	1	20,8	4,2
I	1998	87	2	4	7	13,0	7,0
	1999	110	10	1	14	18,5	10,4
	2000	92	7	1	15	20,0	13,0
	Gemiddelde	96	6	2	12	17,4	10,3
L	1998	1	0	0	1	50,0	50,0
	1999	3	0	0	0	0,0	0,0
	2000	4	0	0	0	0,0	0,0
	Gemiddelde	3	0	0	0	11,1	11,1
NL	1998	56	1	0	1	3,4	1,7
	1999	39	2	1	1	9,3	2,3
	2000	48	1	1	5	12,7	9,1
	Gemiddelde	48	1	1	2	8,3	4,5
P	1998	18	1	0	0	5,3	0,0
	1999	16	0	0	1	5,9	5,9
	2000	16	1	0	1	11,1	5,6
	Gemiddelde	17	1	0	1	7,4	3,7
S	1998	16	1	0	0	5,9	0,0
	1999	10	1	0	0	9,1	0,0
	2000	13	1	0	1	13,3	6,7
	Gemiddelde	13	1	0	0	9,3	2,3
UK	1998	31	0	0	0	0,0	0,0
	1999	30	2	0	1	9,1	3,0
	2000	28	0	0	0	0,0	0,0
	Gemiddelde	30	1	0	0	3,3	1,1
EU	1998	535	24	8	41	12,0	6,7
	1999	539	42	3	44	14,2	7,0
	2000	571	28	4	53	13,0	8,1
	Gemiddelde	548	31	5	46	13,1	7,3

Tabel 2, Figuur 7, Tabel 3 en besluitvorming

Bron: DG Concurrentie

Opmerkingen: Aangemelde steun: gebaseerd op een selectie van 96 recente besluiten geen bezwaar te maken ten aanzien van aangemelde steunzaken in alle sectoren (met uitzondering van landbouw, visserij en transport)

Niet-aangemelde steun: analyse van alle besluiten tot inleiding van de formele onderzoekprocedure voor zaken uit alle sectoren (met uitzondering van landbouw, visserij en transport) die tussen juni 2000 en juni 2001 in het Publicatieblad bekendgemaakt werden.

Figuur 8

Bron: Gegevens over overheidssteun afkomstig uit de database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
Gegevens over O&O-uitgaven afkomstig van de Eurostat-database.

Opmerkingen Een vierde sector (de particuliere non-profitsector) is doorgaans van verwaarloosbaar belang, behalve in Portugal waar de sector in 1999 goed was voor meer dan 10%. De uitsplitsing werd berekend zonder deze sector. De gemiddelden werden berekend op basis van de beschikbare gegevens. Een uitsplitsing van O&O-uitgaven naar institutionele sector is niet beschikbaar voor Oostenrijk en Luxemburg.

Gegevens:

O&O-uitgaven als percentage BBP				O&O-uitgaven als percentage BBP			O&O-steun als % BBP			
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	
B				IRL			A	0,10	0,08	0,08
Totale O&O-uitgaven	1,88	1,90	1,98	Totale O&O-uitgaven	1,39	n.a.	B	0,06	0,04	0,06
- Bedrijfsleven	1,34	1,35	1,42	- Bedrijfsleven	1,01	n.a.	DK	0,11	0,11	0,10
- Regering	0,06	0,07	0,07	- Regering	0,10	0,09	D	0,06	0,07	0,06
- Hoger onderwijs	0,45	0,46	0,47	- Hoger onderwijs	0,27	0,27	EL	0,00	0,00	0,00
DK				I			E	0,05	0,04	0,04
Totale O&O-uitgaven	1,94	2,02	2,00	Totale O&O-uitgaven	0,99	0,99	FIN	0,14	0,14	0,14
- Bedrijfsleven	1,19	1,32	1,25	- Bedrijfsleven	0,52	0,52	F	0,10	0,09	0,09
- Regering	0,30	0,29	0,31	- Regering	0,20	0,22	IRL	0,02	0,01	0,01
- Hoger onderwijs	0,43	0,41	0,42	- Hoger onderwijs	0,26	0,25	I	0,03	0,02	0,03
D				NL			L	0,02	0,03	0,03
Totale O&O-uitgaven	2,29	2,31	2,44	Totale O&O-uitgaven	2,04	1,94	NL	0,04	0,04	0,04
- Bedrijfsleven	1,54	1,57	1,69	- Bedrijfsleven	1,11	1,05	P	0,01	0,01	0,01
- Regering	0,34	0,34	0,34	- Regering	0,37	0,36	S	0,04	0,05	0,04
- Hoger onderwijs	0,41	0,40	0,41	- Hoger onderwijs	0,56	0,53	UK	0,01	0,01	0,01
EL				P			EU	0,06	0,05	0,05
Totale O&O-uitgaven	0,51	n.a.	n.a.	Totale O&O-uitgaven	0,62	n.a.				
- Bedrijfsleven	0,13	n.a.	n.a.	- Bedrijfsleven	0,14	n.a.				
- Regering	0,12	n.a.	0,15	- Regering	0,15	n.a.				
- Hoger onderwijs	0,26	n.a.	0,34	- Hoger onderwijs	0,25	n.a.				
E				S						
Totale O&O-uitgaven	0,82	0,90	0,89	Totale O&O-uitgaven	3,68	3,75				
- Bedrijfsleven	0,40	0,47	0,46	- Bedrijfsleven	2,75	2,85				
- Regering	0,14	0,15	0,15	- Regering	0,13	0,13				
- Hoger onderwijs	0,27	0,27	0,27	- Hoger onderwijs	0,79	0,76				
FIN				UK						
Totale O&O-uitgaven	2,72	2,89	3,19	Totale O&O-uitgaven	1,84	1,83				
- Bedrijfsleven	1,79	1,94	2,18	- Bedrijfsleven	1,20	1,21				
- Regering	0,37	0,36	0,39	- Regering	0,25	0,24				
- Hoger onderwijs	0,54	0,57	0,63	- Hoger onderwijs	0,36	0,36				
F				EU						
Totale O&O-uitgaven	2,22	2,17	2,19	Totale O&O-uitgaven	1,86	1,87				
- Bedrijfsleven	1,39	1,35	1,38	- Bedrijfsleven	1,19	1,19				
- Regering	0,41	0,40	0,40	- Regering	0,28	0,28				
- Hoger onderwijs	0,39	0,38	0,38	- Hoger onderwijs	0,39	0,38				

Figuur 9

Bron: Gegevens over overheidssteun afkomstig uit de database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
Gegevens over risicokapitaal (in een vroeg stadium) afkomstig van de Eurostat-database

Gegevens:

Risicokapitaal als % BBP			
	1997	1998	1999
A	0,00%	0,01%	0,01%
B	0,01%	0,06%	0,09%
DK	0,00%	0,01%	0,02%
D	0,01%	0,02%	0,05%
EL	0,01%	0,00%	0,02%
E	0,00%	0,01%	0,02%
FIN	0,01%	0,05%	0,06%
F	0,01%	0,02%	0,04%
IRL	0,00%	0,03%	0,05%
I	0,01%	0,01%	0,01%
L	n.b.	n.b.	n.b.
NL	0,05%	0,05%	0,10%
P	0,01%	0,01%	0,01%
S	0,00%	0,01%	0,11%
UK	0,01%	0,01%	0,02%
EU	0,01%	0,02%	0,04%

Tabel 4

Bron: Gegevens over overheidssteun afkomstig uit de database van het DG Concurrentie over uitgaven voor overheidssteun in de lidstaten
Gegevens over octrooien, O&O-uitgaven en arbeidsproductiviteit afkomstig van de Eurostat-database
